

ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA AXBOROT-TAHLIL FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI

Bobosherov Nodirbek Yusufalizoda o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi kursanti

Yangi O'zbekiston-Uchinchi Renasans poydevorini qurar ekanmiz ichki ishlar organlarida xizmat olib borayotgan har bir xodimdan yuqori bilim saviya, o'z kasbini ustasi bo'lishni va har bir sodir etgan jinoyat va huquqbuzarlikni to'g'ri tahlil etishi va aniq boshqaruv qarorlarini qabul qilishlari borasida tinimsiz bilim saviyasini oshirib borishlik talab etiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston strategiyasi - fuqarolarning mamlakat ijtimoiy-siyosiy hayotidagi ishtirokini kengaytirish,. Ularning orzu-intilishlarini ro'yobga chiqarish, ilg'or tashabbuslarini amalga oshirish.hayotiy momalarini hal etish, turmush darajasini yuksaltirish, mustaqil ravishda o'z moddiy farovonligini oshirishi uchun yetarli va zarur sharoitlarni yaratish deganidir" deb ta'kidlagan edi.

Axborot-tahliliy faoliyat zamonaviy inson intellektual faoliyatining eng muhim sohalaridan biridir. Bu hayotning turli sohalaridagi muammolarni hal qilish bilan bog'liq: siyosat, tarix, iqtisod, ta'lim va boshqalar. Bunday ish ma'lum bir metodologiyaga muvofiq amalga oshiriladi. Axborotning asosiy manbalari matnli ma'lumotlar bo'lib, ularni qayta ishlashni soddalashtirish uchun avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalaniladi.

Hozirgi vaqtda axborot-tahliliy ishlar ichki ishlar organlarining butun tizimi faoliyatiga keng joriy etilmoqda va bugungi kunda ham barcha darajalarda, ham tizimning barcha xizmatlari va bo'linmalarida amalga oshirilmoqda. Kibernetika va menejment bo'yicha ishlarda ta'kidlanganidek, ijtimoiy tizimlarni boshqarishning kompetentsiyasi va asosiligi to'g'ridan-to'g'ri axborot xavfsizligi darajasiga bog'liq, boshqaruv tizim ichida ham, uning ishlash muhitida ham sodir bo'ladigan axborot jarayonlari bilan uzviy bog'liqdir. Shunday qilib, axborot jarayonlari boshqaruvning asosini tashkil etadi, chunki har qanday boshqaruv sikli tizimga kiradigan ma'lumotlar doirasida amalga oshiriladi.

Shu munosabat bilan ichki ishlar organlari boshqaruvini axborot bilan ta'minlashni tashkil etish va uni takomillashtirish yo'llarini ko'rib chiqish ham nazariy, ham amaliy ahamiyatga ega, shuningdek, ichki ishlar organlarining boshqaruv, ma'muriy, tergov va tezkor-qidiruv faoliyatiga elektron kompyuter texnologiyalarini joriy etishning zaruriy shartidir. Bularning barchasi, oxir-oqibat, ichki ishlar organlarida boshqaruvni axborot bilan ta'minlashning muhimligini belgilaydi.

Ma'lumki, jamiyatning rivojlanishi va uning barcha ijtimoiy institutlari faoliyatining samaradorligi qanchalik muvaffaqiyatli bo'lsa, ob'ektiv qonunlar va ijtimoiy hayotning mavjud sub'ektiv omillari o'rtasidagi bog'liqlikni hisobga olish qanchalik to'g'ri ta'minlanadi. Shu sababli, ijtimoiy jarayonlarni boshqarish ijtimoiy rivojlanishning ob'ektiv qonuniyatlarini hisobga olishga asoslangan realistik siyosatni amalga oshirishni anglatadi.

Ichki ishlar organlari oldida turgan vazifalar va funktsiyalarning ko'payishi va murakkablashishi, ularni boshqarish samaradorligiga bo'lgan talabning oshishi va ularning ish intensivligining oshishi qonun va tartib holatiga ta'sir etuvchi omillar majmuini tahlil qilish

masalalariga e'tiborni kuchaytiradi, chunki ichki ishlar organlari tizimining muvaffaqiyatli faoliyati faqat ushbu huquqbuzarliklarni keltirib chiqaradigan sabablar va shart-sharoitlarni tizimli o'rganish asosida mumkin davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan ularga qarshi kurashish bo'yicha ko'rilayotgan chora-tadbirlar ham ularni amalga oshirishga ko'maklashmoqda.

So'nggi yillarda ichki ishlar organlari tomonidan boshqaruv ta'sirini qo'llashning bevosita sohasi bo'lgan ijtimoiy jarayonlarni boshqarishda ilmiy yondashuvning roli oshdi. Siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarning yuqori dinamikasi, ijtimoiy tizimlarni boshqarishning murakkablashishi, ichki ishlar organlarining jinoyatchilikka qarshi kurash va jamoat tartibini saqlash sohasidagi boshqaruv ta'sirining samaradorligi asosan mavjud vaziyatni tizimli tahlil qilish chuqurligi va har tomonlama va uning asosida o'z vaqtida ishlab chiqilishi bilan belgilanadi.

Shu sababdan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 23-avgustdagi "Ichki ishlar organlari boshqaruv, nazorat va shaxsiy tarkib bilan ishlashning samarali tizimini joriy etish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3919 son qarori ishlab chiqildi.

Mamlakatimizda ichki ishlar organlari tizimini takomillashtirish, ularning quyi bo'g'inlarini aholiga yanada yaqinlashtirgan holda mustahkamlash, barcha darajadagi tuzilmalarning vazifalari va funksiyalarini aniq belgilash, zamonaviy xavf-xatarlarni hisobga olgan holda kuch va vositalarni oqilona taqsimlashga qaratilgan keng qamrovli ishlar amalga oshirildi.

Ichki ishlar organlarining boshqaruv faoliyatidagi har qanday tashkiliy yoki taktik muammo operatsion vaziyatni oldindan o'rganish asosida hal qilinadi; uning yordami bilan boshqaruv sub'ekti ta'sir ob'ekti, tashqi muhit va ichki ishlar organlari tizimining o'zi sifatida huquq-tartibot holati to'g'risida xabardorligi ta'minlanadi, shuningdek ichki ishlar organlari faoliyatining strategiyasi va taktikasi aniqlanadi va boshqaruv ta'sirining proaktiv tabiati ta'minlanadi.

Ichki ishlar organlarida axborot-tahlil ishlari. Ichki ishlar organlaridagi axborot tizimi, axborotga qo'yiladigan talablar, uning miqdoriy va sifat xususiyatlari. Axborot jarayonlari boshqaruvning asosini tashkil etadi va tizimlarning tashkil etilishini saqlab qolish faktining yagona mumkin bo'lgan izohi ularga atrofdagi dunyoda sodir bo'layotgan hodisalarni ham, ushbu tizimlarda sodir bo'layotgan jarayonlarni ham tavsiflovchi doimiy ravishda ma'lumot olishdir.

Binobarin, boshqaruv jarayonining paydo bo'lishining asosi va asosiy belgilaridan biri bu tizimning tarkibiy qismlari o'rtasida ham, tizim va uning ishlash muhiti o'rtasida ham doimiy ravishda aylanib turadigan ma'lumotdir. Ya'ni, menejment haqida faqat uning elementlari va tashqi muhit ob'ektlari bir-biri bilan bog'liq bo'lgan va doimiy axborot o'zaro ta'sirida bo'lgan tizimda gapirish mumkin. Umumiyroq ma'noda analitika aqliy faoliyat texnikasining bir turi, uning yordamida faktik ma'lumotlar prognozlash elementlari bilan qayta ishlanadi. Axborot-tahlil ko'pincha u menejment sohasidagi jarayonlardan biri sifatida qaraladi. Agar terminologik nuqtai nazardan qarasaq, u ikki atamadan iborat:

- tahlil - ob'ektlarning alohida elementlarga bo'linishi, natijada ularning tuzilishi va funksiyalari haqida umumiy tasavvurga ega bo'lish imkonini beradi;
- axborot, to'g'rirog'i, uni to'plash, to'plash, tizimlashtirish va qayta ishlash.

Boshqaruvning asosini tashkil etuvchi ma'lumotlarning o'zi, shuningdek, ichki ishlar organlari tizimida sodir bo'ladigan boshqaruv jarayonlarining mohiyatini belgilovchi omil bo'lib, ular faqat tizimga kiradigan ma'lumotlar doirasida amalga oshiriladi. Shuning uchun ushbu ma'lumotlarning tabiati nafaqat vazifalarni hal qilish usulini, balki umuman echimlarning maqbulligini ham belgilaydi.

Axborot va tahliliy faoliyatning asosiy tamoyillari:

- amaliy vazifalarni bajarish uchun aniq maqsadlarga e'tibor qarating;
- tadqiqotning hozirgi paytdagi ahamiyati (muvofiqligi), natijalarning o'z vaqtidaligi;
- tahlil uchun ishonchli ma'lumotlardan foydalanish, xulosa va takliflar tuzishda xolislik, tadqiqotga xolis munosabat;
- vazifa bilan bog'liq barcha ma'lumotlarni yozib olish, shartlar va ularning o'zgarishlarini doimiy monitoring qilish;
- tahlil xizmatining har bir xodimining fikriga sodiq yondashish, muqobil variantlarni, shu jumladan umume'tirof etilgan g'oyalardan tashqariga chiqadigan variantlarni o'rganish;
- Ovozli natijalarni berish uchun eng yangi fan va texnologiyadan foydalanish;
- turli omillar munosabatlarini hisobga olgan holda integratsiyalashgan muammolarni hal qilish;
- moslashishning yuqori darajasio'zgaruvchan ijtimoiy-siyosiy sharoitlar.